

NEM Wintertellingen Vleermuizen

In dit artikel vinden jullie de cijfers over de getelde aantallen vleermuizen in het NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen in het seizoen 2019-2020. We geven een overzicht van het aantal getelde objecten, de aantallen per soort en de nieuwe indexen en trends. Vier van de zeven goed te volgen soorten laten een matige toename zien in de laatste twaalf jaar, één soort heeft een onzekere trend en de trend van twee soorten laat een matige afname zien.

Inleiding

In het NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen zijn ca. 1800 objecten geregistreerd als vleermuiswinterverblijf. Daarvan zijn er in het afgelopen seizoen (2019-2020) voor het 2e jaar op rij meer dan 1500 geteld. Het geeft aan dat veel waarnemers het tellen van vleermuizen erg leuk en hopelijk ook nuttig vinden. We kunnen rustig stellen dat dit meetprogramma goed loopt. De aantallen per provincie verschillen soms iets van jaar op jaar, mogelijk doordat sommige objecten slechts eens in de 3 jaar worden geteld. Ook deze 'incidentele' tellingen zijn echter van belang, dus blijf ook objecten met weinig of geen vleermuizen met enige regelmaat controleren en de tellingen doorgeven (ook 0-tellingen!).

Het aanleveren van de tellingen via het online invoerportal loopt inmiddels hartstikke goed, waarvoor dank. We hopen ook dat het portal de telders helpt om meer grip op de teldata te houden of te krijgen. Het insturen van formulieren of een Excel-file (door de proco) blijft overigens ook gewoon mogelijk.

Resultaten 2019/2020

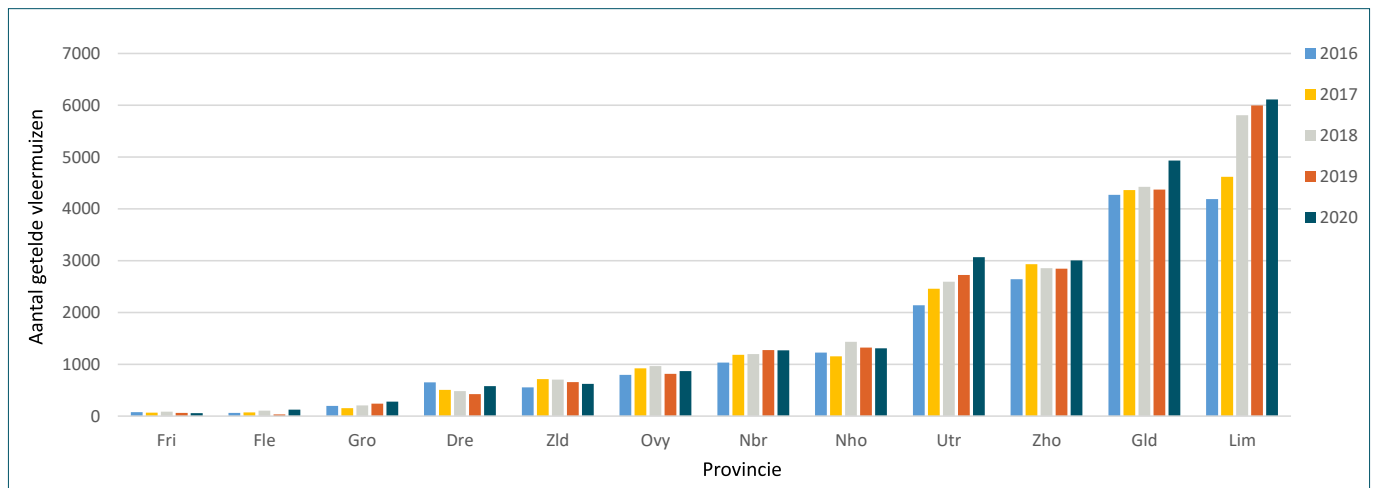
De provincies Zuid-Holland en Gelderland zijn met ieder meer dan 300 getelde objecten de provincies met de grootste aantallen winterverblijven (tabel 1). De minste verblijven zijn geteld in Flevoland, Friesland en Groningen, maar in die provincies zijn nu eenmaal weinig winterverblijven bekend. Woon je in één van die provincies en ken je een vleermuiswinterverblijf, check dan eens of het verblijf al wordt geteld. Wellicht is daarmee het aantal getelde verblijven nog wat uit te breiden.

Tabel 1. Aantallen getelde winterverblijven per winterseizoen (door nalevering van data kunnen de getallen afwijken t.o.v. eerder gepubliceerde gegevens).

	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Flevoland	6	5	5	4	4
Friesland	13	12	13	14	12
Groningen	23	16	21	26	24
Zeeland	117	119	113	130	111
Drenthe	39	39	42	44	44
Overijssel	52	52	45	46	43
Noord-Brabant	152	144	141	158	157
Noord-Holland	149	130	160	160	165
Utrecht	168	182	212	231	231
Zuid-Holland	332	328	317	325	330
Limburg	83	71	94	100	92
Gelderland	268	261	303	305	320
Eindtotaal	1402	1359	1466	1543	1533

Soorten & aantallen per provincie

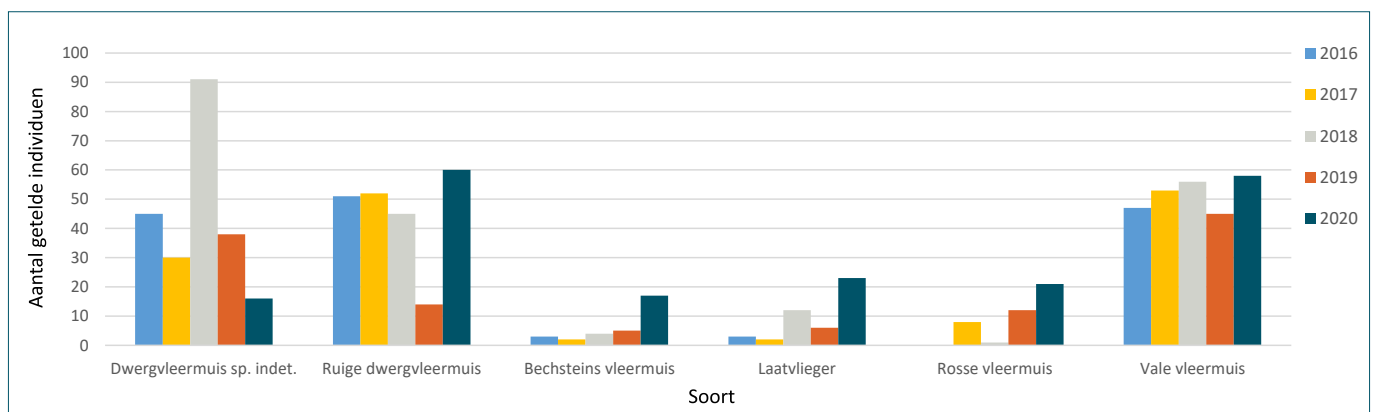
De aantallen getelde vleermuizen per provincie worden in figuur 1 weergegeven. In Gelderland, Zuid-Holland en Limburg zijn de aantallen getelde vleermuizen stabiel of is een lichte toename zichtbaar met in het afgelopen seizoen respectievelijk 4.932, 3.006 en 6.113 getelde individuen. In Utrecht is eigenlijk al jaren sprake van een toename en deze provincie is qua aantal stiltes de provincie Zuid-Holland gepasseerd, afgelopen seizoen werden in Utrecht 3.070 vleermuizen geteld. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat in Utrecht al jaren sprake is van een toename in getelde objecten wat ongetwijfeld heeft bijgedragen aan de toename in getelde vleermuizen. De provincies Noord-Holland, Noord-Brabant en Overijssel laten min of meer stabiele aantallen zien; afgelopen seizoen zijn hier respectievelijk 1.307, 1.272 en 869 exemplaren geteld. Drenthe noteert na jaren van daling weer eens een plusje met 580 getelde vleermuizen. In Zeeland worden wel consequent steeds minder vleermuizen geteld, 620, terwijl het aantal getelde verblijven op peil blijft. Is hier meer aan de hand? Groningen heeft relatief lage aantallen met net geen 300 getelde vleermuizen, maar elk jaar worden wel meer en meer vleermuizen geteld. In Friesland en Flevoland worden de minste vleermuizen geteld, maar nog altijd >100 in Flevoland en ca. 60-80 in Friesland.

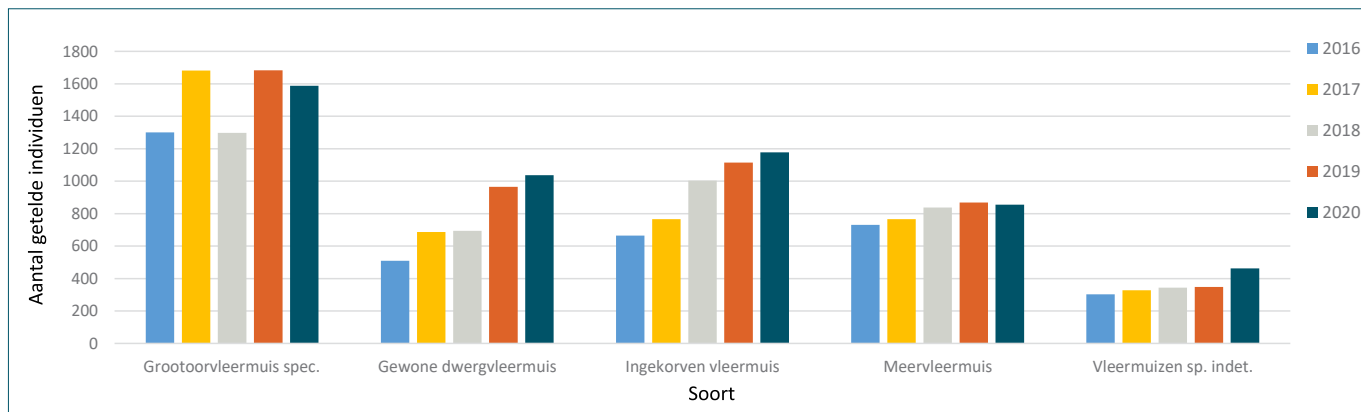
Figuur 1. Het aantal getelde vleermuizen per provincie in de periode 2016 t/m 2020.

In figuren 2 t/m 4 staan de aantallen van de waargenomen soorten in de afgelopen vijf jaar. Traditioneel wordt daarbij onderscheid gemaakt in 'zeldzaam aanwezige soorten', 'schaars aanwezige soorten' en 'algemeen aanwezige soorten'. Het zeldzaam, schaars of algemeen duidt erop hoe vaak deze soorten in 'klassieke' ondergrondse winterverblijven worden geteld, maar zegt dus weinig over hoe algemeen een soort is op landelijke schaal. Rosse vleermuizen overwinteren bijvoorbeeld met name in bomen, maar soms vind je een clubje dieren in een gebouw.

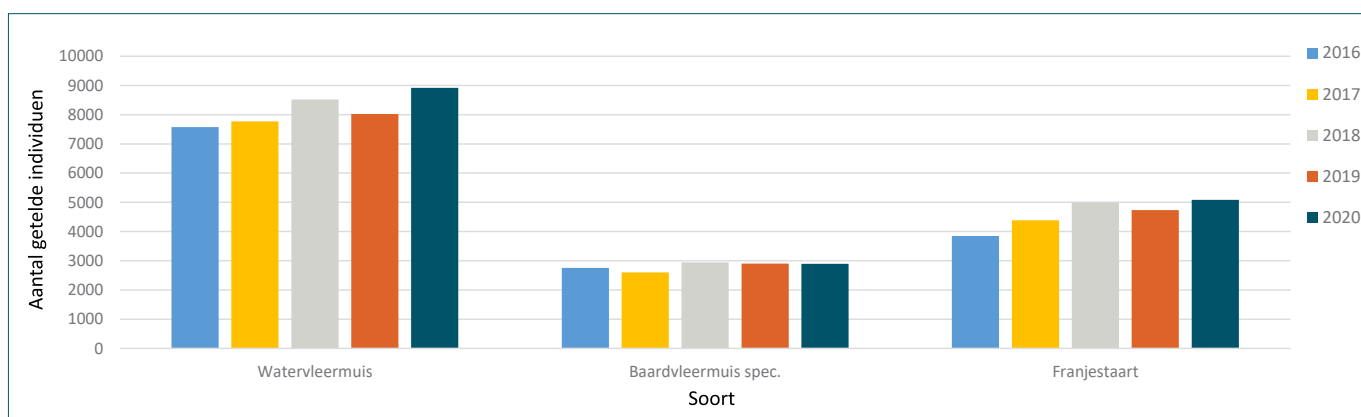
De meeste soorten worden in relatief stabiele aantallen gezien, met uitzondering van de ingekorven vleermuis die jaar op jaar in grotere aantallen wordt geteld. Let op, deze figuren zeggen niets over de indexen of trends van soorten (toename, afname of een stabiele trend), maar zijn slechts een weergave van het aantal getelde individuen van een soort.

Figuur 2: Aantal getelde individuen per jaar van 'zeldzaam aanwezige' soorten (< 200 getelde individuen). Let op de X-as loopt van 0 tot 100.

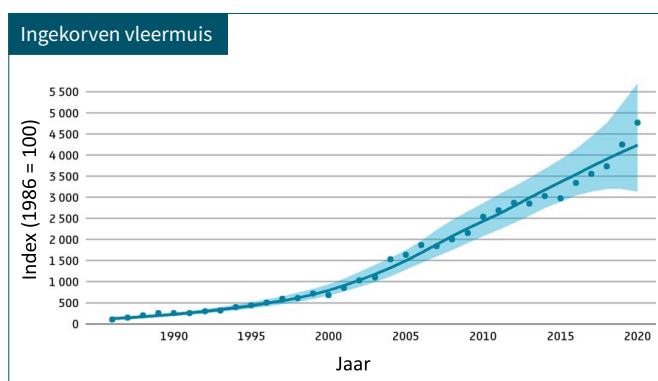
Figuur 3. Aantal getelde individuen per jaar van 'schaars aanwezige' soorten (200 – 2.000 getelde individuen). Let op de X-as loopt van 0 tot 1800. De aantallen getelde grootoorvleermuizen betreffen de totalen van gewone grootoor- en grijze grootoorvleermuis.

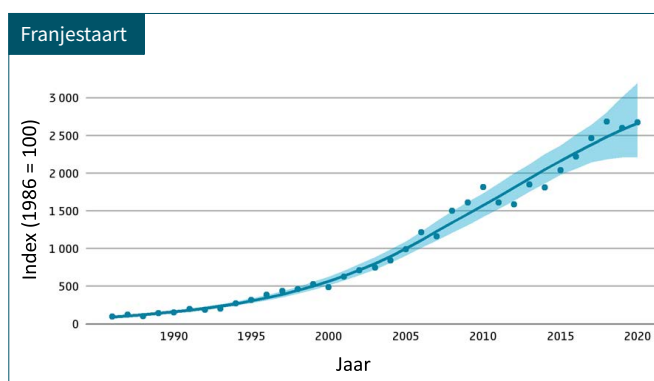
Figuur 4. Aantal getelde individuen per jaar van 'algemeen aanwezige' soorten (> 2.000 getelde individuen). Let op de X-as, loopt van 0 tot 10.000. De aantallen getelde baardvleermuizen betreffen de totalen van baard- & brandts vleermuis).

Indexen en trends

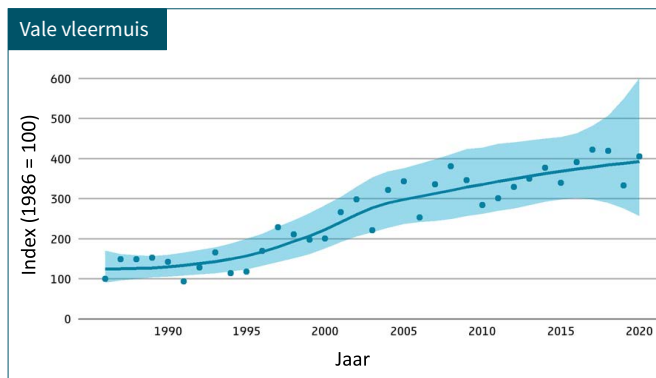
De landelijke indexen en trends zijn voor zeven soorten vleermuizen goed te berekenen. In figuur 5 t/m 11 staan de landelijke indexen vanaf 1986.

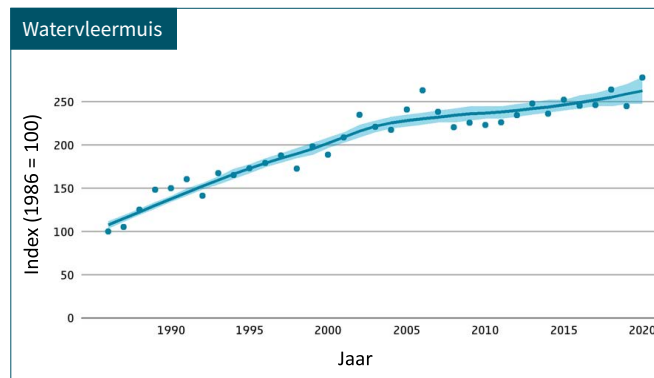
Figuur 5. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de ingekorven vleermuis (*Myotis emarginatus*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een 'sterke toename'. De trend voor de laatste 12 jaar is een 'matige toename'.

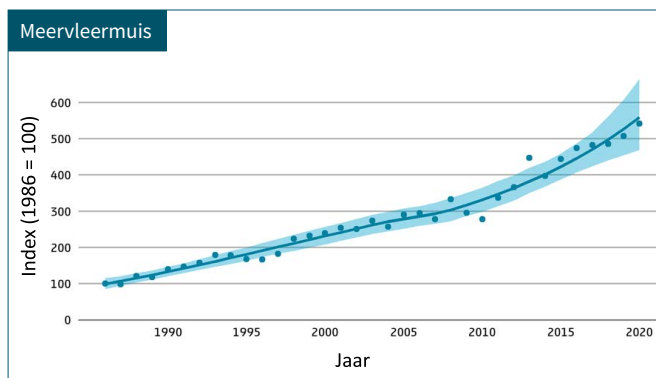
Figuur 6. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de franjestaart (*Myotis nattereri*) vleermuis in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een 'sterke toename'. De trend voor de laatste 12 jaar is een 'matige toename'.

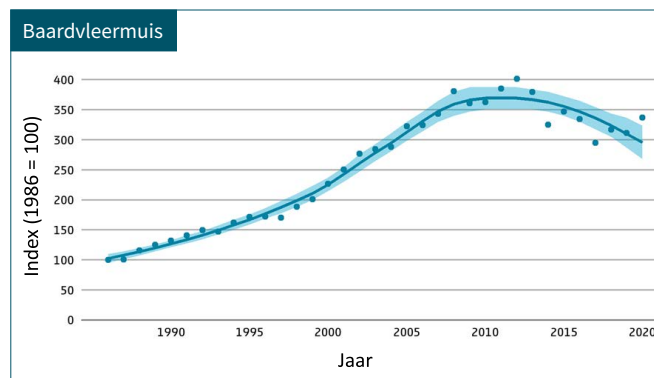
Figuur 7. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de vale vleermuis (*Myotis myotis*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een ‘matige toename’. De trend voor de laatste 12 jaar is ‘onzeker’.

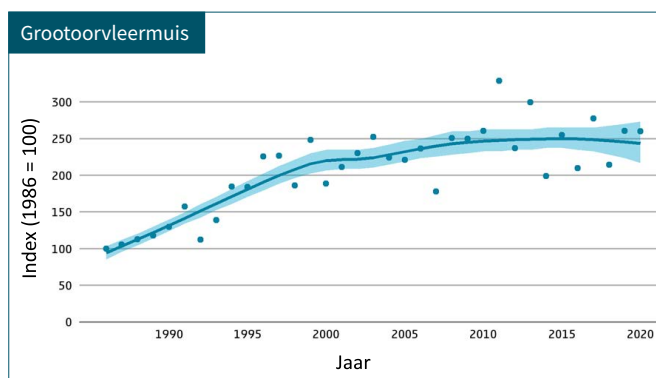
Figuur 8. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de watervleermuis (*Myotis daubentonii*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een ‘matige toename’. De trend voor de laatste 12 jaar is eveneens ‘matige toename’.

Figuur 9. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de meervleermuis (*Myotis dasycneme*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een ‘matige toename’. De trend voor de laatste 12 jaar is eveneens een ‘matige toename’.

Figuur 10. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de baardvleermuis (*Myotis mystacinus/brandtii*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een ‘matige toename’. De trend voor de laatste 12 jaar is een ‘matige afname’.

Figuur 11. Trend (lijn) en indexen (stippen) van de grootoorvleermuis (*Plecotus auritus/austracius*) in Nederland sinds 1986. Tevens wordt de 95% betrouwbaarheidsinterval weergegeven. De trend over de gehele periode is een ‘matige toename’. De trend voor de laatste 12 jaar is een ‘matige afname’. Het aantal getelde grijze grootoorvleermuizen is jaarlijks overigens zeer gering, dus zeer waarschijnlijk wordt de trend met name bepaald door de gewone grootoorvleermuis.

Alle soorten laten sinds 1986 een significant ‘sterke of matige toename’ zien. Dat wil zeggen dat de tellingen uitwijzen dat de populaties sinds 1986 toenemen in de verblijven die worden onderzocht in het kader van het NEM Meetprogramma Wintertellingen. Hieruit kan gemakkelijk worden geconcludeerd dat het ‘dus’ goed gaat met deze soorten in Nederland, maar dat is te kort door de bocht.

Dit is op de eerste plaats omdat de trend voor de afgelopen 12 jaar minder rooskleurig is. In deze periode is de trend voor de ingekorven vleermuis, franjestaart, watervleermuis en meervleermuis een ‘matige toename’, voor de vale vleermuis is de trend onzeker en voor de baardvleermuizen en grootoorvleermuizen is sprake van een ‘matige afname’. De lange termijn trends zijn positief. Op de wat kortere termijn zijn de trends weliswaar nog steeds positief of stabiel, maar de toename is wel minder.

Op de tweede plaats is het meetprogramma gericht op trends van soorten die in winterverblijven overwinteren, terwijl het meetprogramma geen informatie geeft over zomertrends. De populatie in winterverblijven verschilt echter van de zomerpopulatie. Door migratie komen in de winter ook vleermuizen uit het buitenland overwinteren in de verblijven, waardoor verschillen tussen winter- en zomertrends kunnen ontstaan. Het kan zijn dat de trends in de winter dezelfde richting op wijzen als de trends in de zomer, zoals bij de ingekorven vleermuis, maar bij de meervleermuis is het juist andersom. De zomertrend van de meervleermuis op basis van kolonietellingen is negatief (geen NEM meetprogramma overigens), terwijl de wintertrend matig positief is. Het is nog niet duidelijk waardoor dit verschil wordt veroorzaakt.

Het is en blijft overigens een grote wens van de Zoogdiervereniging om meer populatie-ecologisch onderzoek te doen aan en naar vleermuizen, maar helaas is dat in de praktijk erg lastig om gefinancierd te krijgen. Daarom zijn we des te blijer met de inzet van alle vrijwilligers die jaarlijks zoveel winterverblijven monitoren en met de gegevens die daarmee worden verzameld.

Geconcludeerd kan worden dat de meeste soorten een positieve trend laten zien, maar meer onderzoek naar de oorzaken voor de recente afnemende en onzekere trends zijn en blijven zeer gewenst.

Vooruitblik telseizoen 2020/2021

Bij deze alvast de mededeling dat het komende telseizoen anders zal gaan verlopen. De Covid-19 epidemie, die in alle hevigheid losbarstte na het telseizoen 2019/2020, zal zeker gevolgen gaan hebben voor het komende telseizoen. Alle telleiders zullen geïnstrueerd worden aan welke regels eenieder moet voldoen. Om de risico's voor zowel de vleermuizen als de tellers onderling te verkleinen is het komend telseizoen niet handig om gasten of andere bezoekers mee te nemen bij de wintertellingen. Tijdens de tellingen houd je, ook in winterverblijven, voldoende afstand en volg je de Covid-19 protocollen of richtlijnen. Wil een beheerder/eigenaar geen toestemming verlenen voor een telling, dan is dat geen probleem. Respecteer de wensen en aanwijzingen van de beheerders/eigenaren. En blijf thuis als je je niet lekker voelt of een zieke huisgenoot hebt. Het meetprogramma levert robuuste tellingen op, dus een keer een telseizoen met minder tellingen is geen probleem en het is het allerbelangrijkste om zelf gezond te blijven.

Veel succes de komende maanden.

NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen: Maurice la Haye (landelijk coördinator), Erik Korsten, Martijn van Oene, Jelle van Zweden (CBS) en Tom van der Meij (CBS).